

Centar za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR)
Center for Ecology and Sustainable Development
CEKOR, Korzo 15/13, 24 000 Subotica, SERBIA
Fax:381 (0) 24 523 191, www.cekor.org

O PREDLOGU ZAKONA O RUDARSTVU I GEOLOŠKIM ISTRAŽIVANJIMA

Pera Marković, Centar za regionalna istraživanja

Tekst Predloga Zakona preuzet je sa internet stranice Narodne Skupštine Republike Srbije
http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/2925-15.pdf)

Predlog Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima (dalje Predlog Zakona) je sektorski propis sa reformskim namerama. Kada se pomenu reforme, postoje različite ideje oko toga šta one znače, a u slučaju Predloga Zakona reforme u najkraćem znače nameru da se rudarstvo ojača i proširi kao delatnost u svakom pogledu – povećanjem broja vršilaca delatnosti, povećanjem obima geoloških istraživanja i obima rudarskih iskopavanja i proizvodnje, porastom ulaganja u ove delatnost i drugim. Metod jačanja delatnosti je relativna liberalizacija uslova poslovanja, i naravno skrivena državna pomoć.

Ovako shvaćene reforme posmatrane iz ugla zaštite životne sredine i zaštite prirode su najcrnji mogući scenario, ali samo ako se Predlog Zakona shvati ozbiljno, kao propis koji se može ostvariti. Međutim, pošto Srbija kao zemlja ne ispunjava osnovni uslov za jačanje rudarstva –pre svega, ona je suviše gusto naseljena za današnje rudarske mašine i obime proizvodnje da bi ova delatnost mogla da se širi, Predlog Zakona ne treba shvatiti ozbiljno. Tačan opis ovog propisa je da je to dokument o namerama koji ne korespondira sa stvarnošću, zbog čega će njegova primena deliti sudbinu brojnih sličnih „reformskih“ propisa, koji ostaju mrtvo slovo na papiru pošto nemaju ni minimalnu vezu sa okruženjem u kojem treba da se sprovode. To ipak ne znači da ovakvi propisi ne mogu da proizvedu štetu, jer na žalost mogu. Stoga je ipak potrebno učiniti koliko je moguće da se Predlog Zakona ne pretvori u Zakon.

1. Ciljevi Predloga Zakona

Na samom početku Obrazloženja Predloga Zakona stoji da je njegov **osnovni cilj** „privlačenje budućih investicionih ulaganja“ u geološka istraživanja i rudarstvo ili, kako je rečeno na drugom mestu u Obrazloženju Predloga Zakona, „stvaranje pozitivnog ambijenta budućim investitorima za ulaganja u oblasti rudarstva i geologije“. Ovo je tipični primer formalističkog pristupa koji sredstvo predstavlja kao cilj, izbegavajući time i da prikaže, a kamoli obrazloži svoje prave ciljeve.

Stoga su sa kritičkog stanovišta mnogo zanimljiviji posebni ciljevi. Oni su brojni, rasuti po celom tekstu Obrazloženja, a ovde će biti navedeni posebni ciljevi od značaja za kritičku analizu Predloga Zakona.

Prvi poseban cilj od značaja za kritičku analizu naveden je u Obrazloženju Predloga Zakona, u delu II Razlozi za donošenje novog Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima, u stavu 3. tačka 1., naime da se za potrebe geoloških istraživanja i rudarstva omogući „spvođenje postupka eksproprijacije prema posebnim propisima“. Ovaj posebni cilj je operacionalizovan u članu 4. Predloga Zakona. U njemu je u stavu 2. propisano pet mineralnih resursa i sirovina od posebnog značaja za Republiku Srbiju (nafta i gas, uglj, rude bakra i zlata, rude bora i litijuma i uljni škriljci) i

famozni šesti mineralni resurs: „druga mineralna sirovina određena posebnim aktom Vlade na predlog nadležnog ministarstva“ (eh, kad bi bilo sreće rudarske da se nađe još šta vredno na svetskim berzama, da može odmah Vlada da to kontroliše...), da bi u stavu 3. istog člana bilo predviđeno: „Za potrebe privrednog subjekta, u privatnoj ili javnoj svojini, koji je nosilac istraživanja i/ili nosilac eksploatacije mineralnih sirovina koje su određene kao sirovine od značaja, može se vršiti eksproprijacija nepokretnosti.“

Ovakvo definisanje mogućnosti sprovođenja eksproprijacije je najgrublje zamislivo kršenje Ustava Republike Srbije i skoro svih međunarodno-pravnih obavezujućih dokumenata koje je Srbija ratifikovala, jer direktno ugrožava privatnu svojinu u neograničenom obimu.

Pored toga, radi se o otvorenom slučaju skrivene državne pomoći, dakle posrednog subvencionisanja, jer se privrednim subjektima omogućava pribavljanje zemljišta mimo redovnog tržišnog mehanizma bez ikakve naknade.

Konačno, Ustav Republike Srbije je prekršen i time što se očigledan privatni interes koji ni po čemu ne mora biti od javnog značaja, dakle interes privrednog subjekta, može odlukom Vlade proglasiti za javni interes.

Predlog Zakona se ne zadržava samo na načelnoj mogućnosti ograničenja privatne svojine, već je u pojedinim odredbama direktno ignoriše. U Obrazloženju Predloga Zakona, V Analiza efekata, 3. Da li su pozitivne posledice donošenja zakona takve da opravdavaju troškove koje će on stvoriti, Oblast rudarstva – stav 1., tačka 4. kaže se da su svi vršioc delatnosti rudarstva u obavezi da obezbede vlasništvo na svim parcelama koje su u okviru eksploatacionog polja, ali da će se po Predlogu Zakona (članovi 68–74.) eksploataciono polje **odobravati bez dokaza o vlasništvu**, koji će biti potrebni tek kod zahteva za odobrenje za izvođenje radova! Ovde je potrebno malo objašnjenje. Rudarski radovi se po Predlogu Zakona obavljaju na osnovu tri akta: (1) odobrenje za eksploataciono polje ili odobrenje za eksploataciju; (2) odobrenje za izgradnju rudarskih objekata i/ili za izvođenje rudarskih radova; (3) odobrenje za upotrebu rudarskih objekata. Izostavljanje dokaza o vlasništvu na parcelama predviđeno je u članu 70. kod podnošenja zahteva za odobrenje za eksploataciono polje. Pribavljanje vlasništva na parcelama koje bi činile eksploataciono polje jeste skup i rizičan posao, ali je nepirhvaljivo da se privatna svojina, koja deluje *erga omnes*, potpuno ignoriše. Ovim se Ustavna garancija privatne svojine krši na najteži mogući način. Jasno je da je ovako zamišljeno proširenje mogućnosti eksproprijacije i kršenja privatne svojine u postupku izdavanja odobrenja za eksploataciono polje neodrživo i da će ono u konačnoj verziji zakona biti ili potpuno odbačeno ili bitno ograničeno, ali u postojećoj formi u Predlogu Zakona ono pokazuje stvarni cilj njegovog predlaganja.

Drugi poseban cilj od značaja naveden je u Obrazloženju Predloga Zakona, deo V Analiza efekata, u stavu 7. Ovaj stav obrazlaže da je za donošenje podzakonskih akata po osnovu zakona (kada Predlog Zakona bude usvojen) potrebno da za oblast geoloških istraživanja i rudarstva više ne bude nadležno ministarstvo nadležno za poslove zaštite životne sredine, što se u tekstu eksplicitno navodi kao „nepravilno određena“ nadležnost, već ministarstvo nadležno za poslove geoloških istraživanja, koja na ovaj način postaju nova upravna oblast.

Zaštita životne sredine u Srbiji je kost u grlu svake Vlade, a očigledno i svakog ministarstva. Ona je i dalje upravna oblast bez jasne povezanosti sa drugim upravnim oblastima, što pokazuje činjenica da je svaka Vlada od 2001. godine drugačije rapoređivala nadležnost za ovu oblast: od Ministarstva za zaštitu prirodnih bogatstava i životne sredine (2001–04.), preko Ministarstva nauke i životne sredine (2004–08.), Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja (2008–11., kojem je od 2011. dodato i rudarstvo) i Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine (2012–14.), do trenutnog Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine (od 2014.).

Ovakvom odredom Predloga Zakona rudarstvo se oslobađa onoga što pisci Predloga Zakona očigledno smatraju za ograničavajuće okruženje, dakle posebne pažnje u pogledu zaštite voda, zaštite životne sredine i zaštite prirode. To valjda spada u stvaranje poslovnog ambijenta, a

nadležnost u pogledu geoloških istraživanja i rudarstva se na ovaj način „pravilno određuje“.

Treći poseban cilj od značaja za kritički pristup je više puta naveden u Predlogu Zakona, a to je oduzimanje nadležnosti lokalne samouprave u oblasti rudarstva. Razlog naveden za oduzimanje nadležnosti je upravo karikaturlan: „obzirom da opštine poverenu nadležnost obavljaju u veoma malom obimu, oko 20%“ (Obrazloženje Predloga Zakona, V Analiza efekata, 1. Na koga i kako će uticati predložena rešenja, Terminološke izmene – stav 5. tačka 4.). Ovo oduzimanje poverenih poslova opštinama neće izazvati nikakve posledice, jer opštine nemaju kapaciteta, a ni interesa za bavljenje rudarstvom i geološkim istraživanjima, ali pristup osetljivom pitanju funkcionisanja državne uprave pokazuje krajnju bezobzirnost i nezainteresovanost predlagača za nju, a time i za poštovanje bilo kakve zakonitosti. Po ovom razlogu ispada da opštine mogu da prihvataju ili ne prihvataju nadležnosti po slobodnoj volji, kao da nije reč o vršenju vlasti.

Ipak, Predlog Zakona protivreči sopstvenom Obrazloženju i sopstvenoj argumentaciji po kojoj opštine ne preuzimaju nadležnosti u pogledu geoloških istraživanja i rudarstva apsurdnim poveravanjem kontrolnih nadležnosti opštinama: u članu 32. stav 1. Predlog Zakona propisuje da opštine vrše praćenje i kontrolu inženjerskogeoloških-geotehničkih istraživanja za potrebe izgradnje i/ili sanacije objekata, prostornog i urbanističkog planiranja, zaštite prirodnih i kulturnih dobara i rekultivacije terena; u članu 33. Predlog Zakona propisano je da opštine vrše praćenje i kontrolu geoloških istraživanja geotermalnih resursa za snabdevanje toplotnom energijom domaćinstava; u članu 64. Predloga Zakona srećemo kontrolna ovlašćenja opština u vezi korišćenja podzemnih voda i petrogeotermalnih resursa za vodosnabdevanje ili snabdevanje toplotnom energijom domaćinstva. Svi ovi slučajeva propisivanja kontrolne nadležnosti opštinama su u formi poverenih poslova, ali se iz njih ne vidi ni jedan razlog zašto bi opštine sada preuzele vršenje ovih nadležnosti, za koje naravno i dalje nemaju ni kapaciteta, ni interesa, kada ranije nisu vršile ni poslove od kojih su mogle imati određene prihode po osnovu izdavanja dozvola za istraživanja i rudarske radove.

Četvrti poseban cilj od značaja ponavlja se u celom tekstu Obrazloženja Predloga Zakona: pojednostavljivanje procedura za pokretanje geoloških istraživanja i eksploatacije mineralnih sirovina. Prethodna tri posebna cilja su preduslovi da bi se oslobodio prostor za buduće drugačije uređeno ministarstvo nadležno za poslove geoloških istraživanja i rudarstva, koje će moći samostalno i bez mnogo ograničenja da odlučuje o rudarskim projektima i u velikoj meri im diskreciono određuje uslove i rokove za rad u formi odobrenja.

Ostali posebni ciljevi Predloga Zakona, inače veoma brojni, listom su tehnički, u smislu da omogućuju funkcionisanje institucionalnog okvira definisanog u gornja četiri posebna cilja. Najbrojniji posebni ciljevi se iskazuju kao smanjenje broja dokumenata koji se traže za izdavanje različitih odobrenja za obavljanje delatnosti geoloških istraživanja i rudarstva, čime se olakšava poslovanje, a upravo je poslovanje u rudarstvu ono što po sebi ugrožava životnu sredinu i prirodu. Navedimo ovde i još jedan poseban cilj, koji nema značaj za suštinsku ocenu Predloga Zakona, ali lepo ilustruje duh njegovih predlagača. Predlog Zakona uvodi kao obavezu kod donošenja prostornih i urbanističkih planova sprovođenje osnovnih i primenjenih geoloških istraživanja (članovi 18. i 21. Predloga Zakona), što deluje zdravorazumski, ali se izostavlja pitanje stvarne potrebe za tim. Činjenica je da su za teritoriju Srbije i za sva naselja gradskog tipa u Srbiji urbanistički planovi donošeni u poslednjih najmanje 60 godina, da se sva ova naselja prostorno ne šire i neće se više ni širiti i da su najbitnija geološka istraživanja za sve teritorije za koje se pripremaju prostorni i urbanistički planovi već odavno sprovedena. Koja je stvarna potreba da se sprovode osnovna i primenjena geološka istraživanja za teritorije koje su već geološki istražene, osim da se stvori **platežno sposobna tražnja za uslugama geologa**? Ovaj posebni cilj zapravo je neka vrsta ličnog obezbeđenja pisaca Predloga Zakona i uključivanje njihove struke u zajednički poduhvat: ako izostanu one njima željene investicije u rudarstvo i geološka istraživanja (što je sasvim moguće kada se cela delatnost rudarstva vrši samo po osnovu tekućih kretanja cena na berzama), onda se ovom merom obezbeđuju sigurni lični prihodi.

2. Neka pojedinačna sporna rešenja iz Predloga Zakona

Predlog Zakona je generalno napisan tako da potpuno ignoriše postojanje bilo kakvog društvenog okruženja u vezi geoloških istraživanja i rudarstva. U njemu su ove delatnosti regulisane u „sjajnoj izolaciji“, poput fabrike za proizvodnju lekova ili čipova ili drugih sličnih objekata čije se delovanje u redovnom životu ne primećuje. Koliko to odgovara ovoj vrsti delatnosti, nije ni potrebno govoriti. Primer za takvo shvatanje je famozni **zaštitni prostor**, pojam koji je zadržan iz prethodnog Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima u neizmenjenom obliku. Da citiramo: „zaštitni prostor oko eksploatacionog polja je prostor u kome eksploatacija nije planirana niti se izvodi, već predstavlja prostor koji razdvaja eksploataciona polja i omogućava da, u jednom trenutku vremena, nosilac odobrenja za eksploataciju za isti prostor može tražiti istražno pravo ukoliko postoje indicije da se resursi mineralnih sirovina nalaze i van postojećih granica eksploatacionog polja“. Sam pojam zaštitni prostor u kontekstu rudarstva može da ima mnoga značenja i nije nikakvo iznenađenje da se shvati, recimo, kao propisana minimalna udaljenost obavljanja rudarskih radova od naselja. Nije problem što zaštitni prostor znači zaštitu interesa rudarske delatnosti, već činjenica da Predlog Zakona, kao i prethodni Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima, ne sadrži ni jednu normu koja na bilo koji način povezuje ove delatnosti sa činjenicom da oko eksploatacionih polja žive ljudi. O ovim ljudima se brinu – pa, o njima se ne brine niko. To nije predmet ni jednog propisa.

Zanimljivost Predloga Zakona da je **zaštitni prostor višestruko uvećao**: za eksploataciono polje do 25 ha ono je sada do 500 m, a bilo je do 100 m; za eksploataciono polje od 25–100 ha zaštitni prostor je sada do 1.500 m, a bio je do 250 m; a za eksploataciono polje veće od 100 ha predloženi zaštitni pojas je do 2.500 m, a bio je do 500 m (član 71. Predloga Zakona, odnosno član 58. Zakona o rudarstvu i geološkim istraživanjima). Verovatno se i ovo smatra podrškom privlačenju investicija, u kom slučaju su ova višestruka uvećanja nedovoljna. Za taj uzvišeni cilj zaštitni prostor bi trebala da bude državna granica u odgovarajućem smeru, kad već ne može i šire.

Predlog Zakona potpuno **zanemaruje društvenu stvarnost**, što je već pomenuto. Primeri za to su brojni, a ovde ćemo istaći karakteristične.

Predlog Zakona u celini posmatra **vršioce rudarske delatnosti i delatnosti geoloških istraživanja** kao nedostižno savesne, čiji postupci ne treba da budu dovedeni pod sumnju, iako oni raspolazu neverovatnim sredstvima za izazivanje katastrofalnih šteta. Tako se, na primer, u vezi geoloških istraživanja u članu 44. stav 1. propisuje se da „najmanja količine projektovanog obima geoloških i rudarskih istražnih radova koji se moraju izvesti u odobrenom istražnom roku iznosi 75% od projektom planiranog obima istražnih radova“, dok se članom 45. stav 1. propisuju „dozvoljene količine mineralne sirovine koje se mogu uzeti za tehnološka ispitivanja u toku izvođenja odobrenih geoloških istraživanja radi utvrđivanja tehnoloških svojstava i dokazivanja rezervi mineralne sirovine“, izražene u desetinama kubnih metara ili stotinama i hiljadama tona, zavisno od vrste. Poštovanje ovih odredbi je ostavljeno samom vršiocu istraživanja, koji je po članu 50. stav 1. tačka 2. obavezan da „dostavlja godišnji izveštaj i završni izveštaj o rezultatima istraživanja, kontinuirano tokom istraživanja“. I rudarska inspekcija može da obiđe istražno polje i proveri da li se zapisano stanje podudara sa stvarnim stanjem – i to bi bile sve kontrolne mere. U celini, šta ko kopa, to je njegova stvar. I u vezi rudarskih radova sva se kontrola svodi na evidenciju samog vršioca rudarske delatnosti i rudarsku inspekciju (koja, kao što je poznato, ne pati od problema korupcije, nepoznatog u Srbiji.)

A kada se, ako se ikada, što bi zaista bilo prvorazredno iznenađenje, otkrije da geološki istraživači i rudari ne rade u skladu sa odobrenjima, što bi bilo jednako prvorazredno iznenađenje, za nadležni organ, dakle Ministarstvo, a na teritoriji Vojvodine Pokrajinski sekretarijat, to nije uslov za oduzimanje odobrenja. To nije uslov ni za šta. Nesaglasnost postupanja u obavljanju geoloških istraživanja i rudarskih radova sa odobrenjima po Predlogu Zakona nije direktno povezano sa odgovornšću za privredni prestup ili prekršaj!

Isto odsustvo veze sa stvarnošću još je očiglednije kod **potencijalnih šteta koje nastanu od geoloških istraživanja i/ili rudarskih radova**. Predlog Zakona tretira rudarstvo i geološka istraživanja kao manje opasne od običnog automobila. Za automobil je predviđeno obavezno osiguranje od autoodgovornosti zbog njegovog svojstva opasnog predmeta, što znači takvog da ni uz najveći stepen savesnosti nije moguće izbeći nastanak štete. Iako rudarstvo ima potpuno isti potencijal, za njega nije predviđeno nikakvo posebno sredstvo obezbeđenja od šteta. Predlog Zakona, doduše, predviđa davanje bankarskih garancija u vezi započinjanja rudarskih i istraživačkih radova, ali potpuno je besmislena pretpostavka da će postojeća rudarska preduzeća u zemlji, koja ne mogu da pribave nikakve bankarske garancije, promeniti svoje platežne sposobnosti, kao i pretpostavka da će inostrana rudarska preduzeća prihvatiti da ispunjavaju obavezu koju ne ispunjava ni jedno domaće rudarsko preduzeće. Jedino logično rešenje je formiranje fonda za saniranje šteta nastalih obavljanjem ovih delatnosti, uplaćivanjem nekog fiksnog iznosa na godišnjem nivou (npr. 0,1 odsto od ukupnih prihoda, nikako od dobiti, jer je rudarska preduzeća u Srbiji nemaju), ali takvih ideja u Predlogu Zakona nema ni u tragovima. Predlog Zakona čak ni ne predviđa posebnu obavezu na obeštećenje u slučaju kada se izvođenjem istražnih i/ili rudarskih radova izazove šteta. U članovima 72. i 80. navodi se, na primer, da će Ministarstvo, odnosno Pokrajinski sekretarijat ukinuti odobrenje za eksploataciono polje ili za eksploataciju „ako se eksploatacijom ugrožava život i zdravlje ljudi i životna sredina, a druge mere predviđene ovim zakonom i drugim propisima nisu dovoljne da se to spreči“, ali ne i naknadu štete onima koji je pretrpe i zbog koje je sve to i propisano.

Da ne bude da Predlog Zakona ne zna za naknadu štete koju izazovu rudari, ona se pojavljuje u članu 8. Predloga Zakona, koji predviđa je da vršilac geoloških istraživanja ili rudarskih radova bez odobrenja „dužan da nadoknadi štetu vlasniku za zauzeto zemljište“ (umanjeni katastarski prihodi se ne pominju, kao da to nije šteta), a i da nadoknadi štetu Republici, odnosno Vojvodini vrednost iskopane mineralne sirovine, kao i da izvrši sanaciju i rekultivaciju zemljišta. Ovo načelo je samorazumljivo, ali, s obzirom na to da su sve kontrolne mere rada istraživača i rudara svedene na njihovu evidenciju, nije jasno kako će iko otkriti da su ona nešto radila bez odobrenja. I u još jednom slučaju Predlog Zakona poznaje naknadu štete. U članu 142. propisuje se da su „u slučaju opasnosti za nosioca eksploatacije i nosioca istraživanja vlasnici i korisnici zemljišta dužni da dozvole da se na njihovom zemljištu izvrše neophodni radovi potrebni za otklanjanje opasnosti“, zbog čega je „nosilac eksploatacije dužan da nadoknadi pričinjenu štetu“ (nosilac istraživanja se u vezi ove naknade štete ne spominje). Dakle, ako neka šteta može da ugrozi rudare, oni mogu da primene načela krajnje nužde i tada su obavezni da naknade štetu. Primena istog načela krajnje nužde, međutim, ne važi za njihove susede – tu se radi o ugrožavanju privatne svojine.

Geološki istraživači i rudari imaju **obaveze prema zaštiti životne sredine** u ukupno DVA člana Predloga Zakona. Prema članu 130. Predloga Zakona, radi zaštite voda i životne sredine, oni treba da planiraju mere sprečavanja ugrožavanja životne sredine i mere rekultivacije i sanacije, da vode podatke o vrstama i količinama opasnih i štetnih materija koje koriste i sprovode mere koje su utvrđene po posebnim propisima (verovatno se misli na mere propisane Studijom o uticaju na životnu sredinu). A prema članu 131. ove mere će obezbediti kontrolu sprovođenja propisanih mera zaštite vode i životne sredine (nema nikakvih naznaka kako će mere to obezbediti, to verovatno ide automatski), izradu planova zaštite od havarija i drugih uticaja, praćenje uticaja vršenja delatnosti na režim voda i na životnu sredinu i davanje predloga za njihovo unapređivanje. U nekim drugim propisima je pomenuto načelo „zagađivač plaća“, ali ne i u Predlogu Zakona. Naravno da pisci Predloga Zakona znaju da su gornja pravila neostvariva i logično pretpostavljaju kako će se završiti **neisplativa rudarska eksploatacija**. Član 146. Predloga Zakona kratko i jasno svaljuje na budžet Republike sve troškove napuštenih rudnika i rudnih objekata nastalih do dana stupanja na snagu ovog zakona, predviđajući da će Vlada utvrditi uslove, merila i način vršenja njihove sanacije i rekultivacije. To je o prošlosti. U budućnosti, prema članu 150. Predloga Zakona,

kada dođe do potpunog i trajnog obustavljanja eksploatacije, delom ili u celini, rudarsko preduzeće moraće da obavesti organ koji mu je izdao odobrenje za eksploataciju 30 dana pre obustave radova. Dalje, prema članu 151. treba da preduzme sve mere zaštite rudarskog objekta i zemljišta i mere zaštite i sanacije životne sredine, prema glavnom rudarskom projektu. I to bi bilo to. Još jedan napušteni rudnik. Član 151. osim toga predviđa da državno preduzeće mora, u slučaju obustave rada rudnika, da preda rudarske projekte, planove i skice, meračke knjige i ostalu dokumentaciju o rudarskim radovima organu koji je izdao odobrenje za eksploataciju (Ministarstvu, odnosno Pokrajinskom sekretarijatu), a ova dokumentacija je dostupna svakom privrednom subjektu koji je zainteresovan za obnovu radova. Ovde se može postaviti pitanje – a šta sa sanacijom i rekultivacijom, ali je ono izlišno. Rudarstvo ne sme stati. Šta biva sa projektima privatnih rudarskih preduzeća nakon što obustave rad rudnika, nije propisano. Privatna firma, privatna stvar, šta tu ima država da se meša. Praktično, Predlog Zakona nema ni jednu odredbu koja bi sprečila da se neka firma pojavi u periodu povoljnih berzanskih cena, otvori rudnik i kopa i, kada berzanske cene uđu u opadajući trend, jednostavno se pokupi i ostavi iza sebe napušteni rudnik. Ima i varijanta, predviđena članom 152. Predloga Zakona, kada se zatvaranje rudnika planira unapred, ali se ona odnosi samo za javno rudarsko preduzeće. Međutim, ni tada troškove zatvaranja rudnika ne snosi rudarsko preduzeće, što je logično, jer je javno. Ono mora pre zatvaranja rudnika da izradi program tog zatvaranja, za koji je potrebna saglasnost Vlade. Valjda kao kompenzaciju za ovo mešanje Vlade u poslove javnog rudarskog preduzeća, Predlog Zakona predviđa da se sredstva za realizaciju programa zatvaranja rudnika obezbeđuju, pogađate, iz budžeta Republike i drugih izvora (nenavedenih, naravno).

Zanimljive su i odredbe o **sanaciji i rekultivaciji**. Pored pomenutih odredbi po kojima Vlada brine o sanaciji i rekultivaciji kod napuštenih rudnika i obustavljenih rudarskih radova, tu su odredbe člana 153. Predloga Zakona posvećene samo sanaciji i rekultivaciji. Rudarsko preduzeće je dužno da najkasnije godinu dana od završetka radova izvrši rekultivaciju zemljišta prema projektu tehničke i biološke rekultivacije, kao sastavnom delu rudarskog projekta. O tome izveštava Ministarstvo nadležno za poslove rudarstva i geoloških istraživanja ili nadležni Pokrajinski sekretarijat, kao i ministarstva nadležna za poslove poljoprivrede i vodoprivrede i za zaštitu životne sredine. A ako se nad rudarskim preduzećem otvori postupak likvidacije ili stečaja, troškovi sanacije i rekultivacije zemljišta imaju prioritet iz likvidacione, odnosno stečajne mase. Nije propisano šta se dešava ako likvidacione, odnosno stečajne mase nema, što je redovan slučaj kod likvidacije ili stečaja rudarskog preduzeća, ali nema ni potrebe – tu je Vlada i budžet Republike. O stanju životne sredine nakon sanacije i rekultivacije zemljišta Predlog Zakona ne sadrži ni slovo. To je predmet rudarskog projekta, dakle stručnjaka koji su dobrim delom činili pisce Predloga Zakona. Naravno da to nema nikakve veze sa „nepravilno određenom“ nadležnošću koja bi povezala rudarstvo sa zaštitom voda, zaštitom životne sredine i zaštitom prirode, jer se sve rešava rudarskim projektom.

Umesto zaključka

Kao što je rečeno u uvodu ovog pregleda Predloga Zakona, njegova rešenja su katastrofalna za zaštitu voda, zaštitu životne sredine i zaštitu prirode, ali to ne treba shvatiti previše ozbiljno. I prethodni Zakon, donet 2011. godine, bio je u skladu sa evropskim standardima, pa ipak je nakon svega četiri godine procenjeno je da je postao potpuno neupotrebljiv. Naravno da je i Predlog Zakona u skladu sa evropskim standardima, tom kaučuk kategorijom kojom se sve opravdava, ali nema ni jednog razologa da se pretpostavi da će trajati duže i imati bilo kakve posledice različite od važećeg Zakona, kojih nema.

Uostalom, 2013. godine su istraživanja nikla u Srbiji pokazala koliko su građani zainteresovani za osnovne ciljeve Predloga Zakona – za „privlačenje budućih investicionih ulaganja u geološka istraživanja i rudarstvo“ i za „stvaranje pozitivnog ambijenta budućim investitorima za ulaganja u oblasti rudarstva i geologije“. Predlog Zakona je dobrim delom nastao i definisan je i na osnovu

ovog iskustva. Ali, iz njegovog sadržaja je jasno da je on tek znak smene jedne „ekipe“ drugom „ekipom“ u okviru izvršne vlasti, koje se međusobno razlikuju samo po tome u kom pravcu koja vidi najbolje mogućnosti za sopstvenu zaradu kada prođe mandat njihovih političkih patrona.

Očekivanja njegovih pisaca da će državna moć, koja je kod istraživanja nikla u pogledu razvoja rudarstva ozbiljno zakazala, sada biti ubedljivija pokazuju njihovu suštinsku naivnost, koja stručno znanje i napredovanje oslanja samo na državnu moć. To što oni ignorišu da su zdrava hrana i zdrava zemlja osnovni motivi razvoja u Srbiji pokazuje koliko ima šanse da ovakav Predlog Zakona zaživi u praksi, bez obzira na to da li će biti usvojen u obliku u kojem je objavljen kao Predlog.

*I bez razloga koji su navedeni u pregledu Predloga Zakona, **Predlog Zakona je neprihvatljiv u celini, jer počiva na načelu da rudarstvo kao delatnost koja je među apsolutno najvećim zagađivačima u Srbiji nema posebnu odgovornost za zaštitu voda, za zaštitu životne sredine i za zaštitu prirode.***